

Силабус курсу:

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

ІСТОРІЯ СВІТОВОГО КОЛОНІАЛІЗМУ

Ступінь вищої освіти:	магістр
Спеціальність:	032 «Історія та археологія»
Рік підготовки:	1
Семестр викладання:	весняний
Кількість кредитів ЄКТС:	5
Мова(-и) викладання:	українська
Вид семестрового контролю	залік

Автор курсу та лектор:

к.і.н., доц., Фомін Андрій Володимирович

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

Доцент кафедри історії та археології

посада

fomin@snu.edu.ua

електронна адреса

телефон

месенджер

консультації

Викладач лабораторних занять:*

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

посада

електронна адреса

телефон

месенджер

консультації

Викладач практичних занять:*

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

посада

електронна адреса

телефон

месенджер

консультації

* – 1) дані підрозділи вносяться до силабусу в разі, якщо практичні та (або) лабораторні заняття проводить інший викладач, котрий не є автором курсу та лектором; 2) припустимо змінювати назву підрозділу на «Викладач лабораторних та практичних занять:», якщо лабораторні та практичні заняття проводить один викладач, котрий не є автором курсу та лектором.

Анотація навчального курсу

Цілі вивчення курсу: Наведені в курсі матеріали спрямовані на формування у здобувачів другого рівня вищої освіти розуміння основних історичних процесів та формування цілісної історичної картини світової політики колоніалізму, як окремих країн так і їх груп, розуміння самого явища колоніалізму та його форм, осмислення колоніалізму, його наслідків та історичної ролі.

Курс може бути корисним студентам гуманітарного спрямування для більш глибокого розуміння політичних процесів історичного минулого країн Європи та Америки, формування та відточування навичок побудування причинно-наслідкових зв'язків.

Результати навчання:

Знати: основні процеси становлення та розвитку політики колоніалізму та особливості їх перебігу, фактичний матеріал та хронологію найважливіших подій тощо;

- основні положення, принципи та тенденції розвитку політики колоніалізму, націй та держав.
- аналізувати історичні події та процеси, твори представників історичної думки різних історичних епох;

Вміти: вільно володіти вивченим матеріалом, мати навички критичного аналізу, будувати обґрунтовані висновки, дискутувати;

- працювати із джерельним матеріалом, працями істориків та політичних діячів різних періодів, використовувати їх при висвітленні та обґрунтуванні тих чи інших питань;
- основні риси розвитку національної та колоніальної політики в країнах Європи та Америки від часів Відродження до початку ХХ ст.

Передумови до початку вивчення:

Основні: Історична географія; Спеціальні історичні дисципліни; Історія міжнародних відносин, Історія дипломатії, Історія науки і техніки; Історія Античності; Історія середніх віків; Критична історія держави; Методологія та організація наукових

досліджень тощо.

Дотичні: Філософія, Право Системний аналіз,
Джерелознавство, Логіка.

Мета курсу (набуті компетентності)

В наслідок вивчення даного навчального курсу здобувач вищої освіти набуде наступних компетентностей:

1. Здатність до накопичування та систематизації отриманих знань, самостійного пошуку, опрацювання та критичного аналізу інформації.
2. здатність аналізувати сучасну політичну ситуацію в світі на основі здобутих знань;
3. здатність розв'язувати складні задачі та проблеми в галузі історії колоніалізму окремих держав та державних об'єднань;
4. визначати на основі аналізу фактичного матеріалу тенденцій, закономірностей, особливостей розвитку колоніальної політики в історичному просторі;
5. здатність до творчого мислення, яке полягає у схильності до нестандартного вирішення задач, самостійності міркувань та умовиводів.
6. здатність виявляти та опрацьовувати історичні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти та узагальнювати цю інформацію.
7. здатність до логічного, критичного і системного аналізу отриманої інформації;
8. здатність брати участь у дискусії з певної наукової проблеми, у різних формах наукової комунікації;
9. здатність виявляти та опрацьовувати історичні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти та узагальнювати отриману інформацію;
10. здатність приймати участь у дискусії з проблем історії формування колоніальної політики у різні історичні періоди у різних країнах.

Структура курсу

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
1.	Вступ. Історія світового колоніалізму як навчальна дисципліна.	2/0/2	Основні поняття історії світового колоніалізму. Цілі, завдання, об'єкт та предмет навчальної дисципліни. Поняття «колонія», «колоніалізм», «колоніальні війни», «колоніальна політика», «метрополія». Головні причини та наслідки становлення	Участь в обговоренні. Індивідуальні практичні завдання.

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			колоніалізму. Типи і форми колоніальної залежності держав. Загальні особливості колоніальної політики держав. Хронологічна періодизація історії світового колоніалізму. Джерела вивчення історії колонізації.	
2.	Основні етапи формування політичної карти світу.	2/0/2	Давній період (від епохи виникнення перших форм держави до V ст. н.е.). Середньовічний період (V-X V ст.) феодалізму. Новий період (кінець XV ст. – завершення Першої світової війни) – епоха зародження, зростання й встановлення капіталістичних відносин.	Участь в обговоренні. Індивідуальні практичні завдання.
3.	Зародження колоніальних процесів у період прадавніх цивілізацій.	2/0/2	Зародження світових колоніальних тенденцій в умовах становлення перших цивілізацій Месопотамії, Давнього Єгипту, Далекого Сходу. Причини та наслідки колонізації Давньої Греції, становлення та розвиток грецьких міст-колоній Північного Причорномор'я. Особливості становища залежних територій держави Олександра Македонського. Загарбницька політика Давнього Риму та її наслідки.	Участь в обговоренні. Індивідуальні практичні завдання.
4.	Хрестові походи. Держави хрестоносців.	2/0/2	Причини і періодизація Хрестових походів 1096- 1270 рр. до країн Близького Сходу (Сирії, Палестини, Єгипту). Міжнародний фактор початку хрестових походів. Боротьба за торговельні шляхи Середземномор'я. Головні учасники походів. Ідеологічне, економічне, політичне і релігійне обґрунтування загарбницької політики держав-учасниць хрестових походів.	Участь в обговоренні. Тести. Індивідуальні практичні завдання.
5.	Хрестові походи. Держави хрестоносців.	2/0/2	Становище захоплених територій та особливості їх колоніального статусу. Виникнення держав хрестоносців. Роль лицарських орденів в колоніальному процесі. Наслідки хрестових походів.	Участь в обговоренні. Тести. Індивідуальні практичні завдання.
6.	Колоніальні завоювання Нового часу XV- XVII ст.	2/0/2	Початок епохи Великих географічних відкриттів та їх вплив на розвиток світової колоніальної системи. Колоніальна політика Португалії і	Участь в обговоренні. Індивідуальні завдання.

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			Іспанії. Конкістодори. Освоєння нових торговельних шляхів. Процес первісного нагромадження капіталу в Європі.	
7.	Колоніальні завоювання Нового часу XV- XVII ст.	2/0/2	Торгівельна і колоніальна експансія Англії в XVI - XVII ст., створення Ост-Індської компанії 1599 р. Колонізація Нового Світу. Колонізація Ірландії і Шотландії. Виникнення англійської колоніальної імперії. Початок колоніальної політики Франції. «Нова Франція». Французькі колонії у Південній і Північній Америці, Африці і Вест-Індії.	Участь в обговоренні. Індивідуальні завдання.
8.	Особливості колоніального процесу у XVIII – поч. XX ст.	2/0/2	Виникнення і особливості діяльності в Західній Європі XVII ст. Ост-Індських кампаній - британської (1600-1858), голландської (1602-1798) й французької (1664-1770, 1785-1793). Активізація британської експансії у Південно-Східній Азії. Колоніальна політика Франції. Загарбницька політика Британії, Франції, Німеччини, Бельгії та Італії на африканському континенті у XVIII – поч. XX ст. Початок деколонізації: проголошення незалежності США, деколонізація держав Латинської Америки.	Участь в обговоренні. Індивідуальні практичні завдання.
9.	Колоніальна імперія Великої Британії.	2/0/2	Головні етапи становлення Британської колоніальної імперії. Особливості економічного, політичного, соціокультурного становища британських колоній. Типи колоніальної залежності. Англо-голландські колоніальні війни 1652-1654, 1665-1667 та 1672-1674 рр. Протистояння Англії і Франції у Вест-Індії. Політична карта британських колоній напередодні I Світової війни.	Участь в обговоренні. Індивідуальні практичні завдання.
10.	Колоніальна імперія Франції.	2/0/2	Зовнішня політика Третьої республіки, колоніальна експансія. Особливості управління колоніями. Становище Алжиру, Тунісу і Марокко. Французька Західна Африка, Французька Екваторіальна Африка, Мадагаскар, Індокитай, Антильські острови.	Участь в обговоренні. Індивідуальні практичні завдання.

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
11.	Колоніальна політика Німеччини.	2/0/2	Колоніальне питання в Німеччині 40-х – першої половини 80-х років XIX ст. Періоди становлення колоніальної політики Німеччини. «Колоніальна лихоманка» (1879–1884 рр.). Боротьба за остаточний поділ світу. Захоплення Нової Гвінеї та інших тихоокеанських островів, а також колоніальні підприємства в Південно-Західній Африці. Ідеологія німецького колоніалізму.	Участь в обговоренні. Індивідуальні практичні завдання.
12.	Трансформація колоніального світу в роки I і II Світових війн.	2/0/2	Апогей колоніального поділу світу у роки I Світової війни. Наслідки війни щодо розкладу найбільших імперій світу. Зародження політики реваншизму. Пропаганда нового перерозподілу світу. Вплив фашистських режимів Європи на подальшу колоніальну політику світу. Деколонізація. Декolonізаційні тенденції в роки II Світової війни.	Участь в обговоренні. Індивідуальні практичні завдання.
13.	Колоніальна політика Російської держави.	2/0/2	Наступ російського царату на українську державність у другій половині XVII ст. - XVIII ст. Російсько – турецькі війни XIX ст. Колоніальна політика Російської імперії на Південному Кавказі 20-40 рр. XIX ст. Зародження ідей Великодержавного російського шовінізму. Політика денационалізації. Економічна політика Росії на українських землях XIX – поч. XX. Радянський період колоніальної політики на території України, Закавказзя, Прибалтиці. Сучасні тенденції політичної ідеології Росії.	Участь в обговоренні. Індивідуальні практичні завдання.
14.	Етапи розкладу світової колоніальної системи.	2/0/2	Перший етап деколонізації (1945-1955). Революція у В'єтнамі та Індонезії. Проголошення незалежності Лаосу. Камбоджа. Незалежні уряди в Індії та Пакистані, Бірмі, Ізраїлі та Цейлоні. Другий етап (середина 1950-х — кінець 1960-х років). Декларація ГА ООН 1960 р. про надання незалежності колишнім колоніальним країнам. Ліквідація залишків колоніальних імперій на третьому етапі (перша половина 1970-х років). Шляхи розвитку незалежних держав Сходу. Нові індустріальні держави.	Участь в обговоренні. Індивідуальні практичні завдання.

Рекомендована література

1. Базилевич В. Історія економічних учень: Підручник / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка / Віктор Дмитрович Базилевич (ред.). — К. : Знання, 2004. — 1300с.
2. Злупко С. Історія економічної теорії: Підручник/ Степан Злупко,; ЛНУ ім. І. Франка. - 2-е вид., випр. і доп.. - К.: Знання, 2005. - 719 с.
3. Ковальчук В. Історія економічних вчень: Навч.- метод. посібник/ В'ячеслав Ковальчук, Михайло Сарай; М-во освіти України; Тернопільська академія народного господ., Кафедра економіч. теорії. - Тернопіль: Астон, 1999. - 126 с.
4. Корнійчук Л. Історія економічних учень: Навч.-метод. посібник для самостійного вивчення дисципліни / Київський національний економічний ун-т. — К. : КНЕУ, 2002. — 284с.
5. Венгер Н. В. Всесвітня історія: історія Китаю : навч. посіб. / Н. В. Венгер, О. М. Каковкіна, І. В. Толстих. — Д.: РВВ ДНУ, 2010. — 96 с.
6. Головченко В.І. Нова історія Азії та Африки: колоніальний Схід (кінець ХІХ – друга третина ХХ ст.): [Навч. посіб.] / В.І. Головченко, В.А. Рубель. – К.: Либідь, 2010. – 520 с.
7. Поп Ю.І. Нова історія країн Азії і Африки (ХVІ – початок ХХ ст.): [Підручник] / Ю.І. Поп. – К.: ВЦ Академія, 2012. – 376 с.
8. Рубель В.А. Нова історія Азії та Африки. Постсередньовічний Схід (ХVІІІ – друга половина ХІХ ст.): [Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів] / В.А. Рубель. – К.: Либідь, 2007. – 558 с.
9. Балух В., Коцур В. Історія середніх віків: У 2-х т. – Т. 1. Раннє Середньовіччя: курс лекцій. – Чернівці: ТОВ “Видавництво “Наші книги”, 2009. – 496 с.
10. Балух В., Коцур В. Історія середніх віків: У 2-х т. – Т. 2. . Високе і пізнє Середньовіччя: курс лекцій. – Чернівці: ТОВ “Видавництво “Наші книги”, 2010. – 616 с.
11. Балух В. Візантиністка: курс лекцій. – Чернівці: Книги, 2006. – 606 с.
12. Войтович Л., Козак Н., Овсінський Ю., Чорний М. Medium aevum; Середні віки. Підручник для історичних спеціальностей ВУЗів / За ред. Л. В. Войтовича. – Львів: Тріада Плюс, 2010. – 502 с.

13. Острогорський Г. Історія Візантії. – Львів: Літопис, 2002. – 587 с.
14. Крижановська О., Крижановський О. Історія середніх віків: Вступ до історії західноєвропейського Середньовіччя. Курс лекцій. – К.: Либідь, 2006. – 368 с.
15. Рубель В. Історія середньовічного Сходу: курс лекцій. – К.: Либідь, 1997. – 474 с.
16. Рубель В. А. Японська цивілізація: традиційне суспільство і державність. – К., 1997
17. Вітенко М. Історія Росії. Від найдавніших часів до наших днів.- Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2013. – 346 с.
18. Політична історія України: Навчальний посібник для студентів усіх спеціальностей / За ред. проф. Г.К.Швидько. 2-ге вид. перероб. і доп. - Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2005. – 218 с.
19. Чекушина Ю.М., Толстих І. В. Нариси з економічної історії України: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 140 с.

Додаткова література

1. Бураков Ю. В., Питльована Л. Ю. Військово-морське суперництво Великобританії і Німеччини на рубежі ХІХ – ХХ ст. / Ю. В. Бураков,
2. Л. Ю. Питльована // Військово-науковий вісник. – Вип.4. – Львів: Львівський військовий інститут при Національному університеті «Львівська політехніка», 2002. – С. 25-40.
3. Питльована Л. Ю. Єгипетське питання в англо-німецьких відносинах наприкінці ХІХ ст. / Л. Ю. Питльована // Військово-науковий вісник. – Вип. 5. – Львів: Львівський військовий інститут Національного університету «Львівська політехніка», 2003. – С.180-193.
4. Питльована Л. Ю. Проблеми англо-німецького колоніального суперництва зламу ХІХ – ХХ ст. в англійській та німецькій історіографії / Л. Ю. Питльована // Наукові зошити історичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. Зб. наук. пр. під ред. А. Козицького. Вип.7. – Львів, 2005. – С. 201-210.

Інформаційні ресурси:

1. Наукова бібліотека СНУ ім. В. Даля: <http://filelibsnu.at.ua>.

2. Електронна бібліотека: <http://www.info-library.com.ua/>.
3. Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету ім. Тараса Шевченка www.library.univ.kiev.ua.
4. Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія» <http://www.ukma.kiev.ua/ukmalib>.
5. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/>.
6. <http://moodle2.snu.edu.ua/>.

Методичне забезпечення

1. Ямпольська Л. М. Нова історія країн Азії та Африки (XVII – початок XX ст.): Навчально-методичний комплекс для студентів історичного факультету /Л. М. Ямпольська. – Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2017. – 142 с.
2. Скрипник О. М. Нова історія країн Азії і Африки. Навчальний посібник. [2-ге вид., доп.] – Умань: ПП Жовтий, 2011. – 116 с.

Оцінювання курсу

За повністю виконані завдання студент може отримати визначену кількість балів:

Інструменти і завдання	Кількість балів
Участь в обговоренні	10
Участь у розв'язанні конкретних проблемних ситуацій	20
Індивідуальні завдання	30
Іспит	40
Разом	100

Шкала оцінювання студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
------	---	--	---

Політика курсу

Плагіат та академічна доброчесність:

Студент може пройти певні онлайн-курси, які пов'язані з темами дисципліни, на онлайн-платформах. При поданні документу про проходження курсу студенту можуть бути перезараховані певні теми курсу та нараховані бали за завдання.

Під час виконання завдань студент має дотримуватись політики академічної доброчесності. Запозичення мають бути оформлені відповідними посиланнями. Списування та без аналітична компіляція є забороненими.

Завдання і заняття:

Всі завдання, передбачені програмою курсу мають бути виконані своєчасно і оцінені в спосіб, зазначений вище. Аудиторні заняття мають відвідуватись регулярно. Пропущені заняття (з будь-яких причин) мають бути відпрацьовані з отриманням відповідної оцінки не пізніше останнього тижня поточного семестру. В разі поважної причини (хвороба, академічна мобільність тощо) терміни можуть бути збільшені за письмовим дозволом декана.

Поведінка в аудиторії:

На заняття студенти вчасно приходять до аудиторії відповідно до діючого розкладу та обов'язково мають дотримуватися вимог техніки безпеки.

Під час занять студенти:

- не вживають їжу та жувальну гумку;
- не залишають аудиторію без дозволу викладача;
- не заважають викладачу проводити заняття.

Під час контролю знань студенти:

- є підготовленими відповідно до вимог даного курсу;
- розраховують тільки на власні знання (не шукають інші джерела інформації або «допомоги» інших осіб);
- не заважають іншим;
- виконують усі вимоги викладачів щодо контролю знань.

